

השבת הציבורית בישראל – תקציר רקע ותמונת מצב¹

ה'סטטוס קו' – הסכמה לאומית

- ◇ עוד לפני קום המדינה כחלק מתהליך גיבוש חיי הציבור המתחדשים של עם ישראל, נוצר הסטטוס קו, כהסכמה מהותית על אופי הציבוריות הראוי לישראל מצד התחשבות בזהות הלאומית - היסטורית ובחלקי העם השונים.
- ◇ תפיסת היסוד שנקבעה הייתה: **צביון ציבורי בעל אופי יהודי בסוגיות היסוד ובראשן השבת.**
- ◇ הסטטוס קו קובע תחומים בהם הצביון הציבורי (המהותי וה"ניראותי") גובר על האינטרס הפרטי, מתוך הבנה, שיש מקומות שההלכה היהודית והצביון היהודי חיוניים להגדרת הזהות הלאומית וממילא ליכולת המעשית של חיים - משותפים של כלל חלקי הציבור כעם אחד.

אופי השבת במרחב הציבורי במדינה

- ◇ מראשית שיבת ציון נוצר הצורך לשמר את אופי השבת וקדושתה במרחב הציבורי מתוך ההבנה שמדובר בקניין לאומי שאין לפגוע בו.
- ◇ החקיקה שנחקקה בעניין השבת המשיכה את רוח הסטטוס קו, ומגמתה לשמר את צביון השבת הציבורית במדינת ישראל.
- ◇ חקיקה זו אינה נשמרת ונאכפת כראוי בתחום המסחר, התעשייה ועוד, דבר המביא לפגיעה קשה ברוח החוק בדבר חשיבות השמירה על אופי השבת במדינת ישראל.
- ◇ ישנם גורמים וארגונים שונים שפועלים לכרסום בערך החשוב של השבת הציבורית ולשינוי הסטטוס קו מטעמים ליברליים קיצוניים השואפים לשנות את צביון המדינה אך עטופים ומוסתרים בטענות של צדק חברתי וחופש הפרט.

הפרצות הקיימות בשבת הציבורית

- ◇ **בתחום המסחר** - ישנם בתי עסק רבים שפתוחים בשבת במיוחד במרכזי הקניות הגדולים שמחוץ לערים. בנוסף, בעשרות השנים האחרונות העיריות נמנעו מלאכוף את חוקי העזר באופן משמעותי והסתפקו בהטלת קנסות שהעשירו את העיריות ולא ניצלו את סמכותם לסגור את העסקים שפתוחים בשבת.
- ◇ **בתחום המפעלים** - נתונים כלליים שבידינו מדברים על פתיחה של כ-300 מפעלים בשבת מתוך 1,930 מפעלים שקיימים בארץ (כלומר כ-15%), כאשר רק 100 מפעלים יש היתר לפעול בשבת מטעם משרד התמ"ת. לפי הערכות של מומחים בתחום, ישנם בין 400 ל-500 אלף עובדים במשק הישראלי שמועסקים בשבתות.
- ◇ מדובר בפגיעה חמורה ביכולתו של עובד שומר מסורת לשבות בשבת או לחילופין להתקבל לעבודה.
- ◇ **אישי ציבור** - לאחרונה נישנו מקרים של חילול שבת פומבי בפעילות ציבורית של אישי ציבור (הופעות בשבתרות, הוצאת הודעות לתקשורת ועוד).
- ◇ **בתחום המוניציפלי** - מועצת עיריית תל אביב-יפו ניסתה במהלך השנים האחרונות לשנות את חוק העזר העירוני כך שישנה את המצב הקיים שנים ויאפשר פתיחת חנויות בעיר באופן גורף, מה שעורר את התנגדות שר הפנים דאז לאישור החוק וגרר מאבקים משפטיים, עד לגלגול הסוגיה לפתחה של הממשלה שהחליטה לגבש את עמדתה בעניין על ידי וועדת מנכ"לים. לצערנו גרירת הרגליים של הממשלה ושל שלושה שרי פנים הביאה לכך שהנושא הוכרע בבג"ץ שהחליט לאפשר לעיריית ת"א את השינוי ולמעשה להתיר חילול שבת המוני במרחב הציבורי.
- ◇ אין ספק ששינוי חוקי העזר בתל אביב **מהווה צומת דרכים קריטית** שכן הוא יוביל, ככל הנראה, לשינוי בקנה מידה ארצי של חוקי העזר העירוניים כך שיאפשרו פתיחת חנויות בשבת, מה שיהפוך את יום המנוחה היהודי-לאומי ליום המסחר השבועי. ברשויות אחדות (דוגמת חדרה, אשדוד ועוד) כבר הצהירו שהם מחכים להכרעה בעניין ת"א על מנת לפעול בדומה גם בערים.
- ◇ לאחר הכרעת בג"ץ, ישנן גורמים במערכת הפוליטית שהודיעו כי בכוונתם לפעול לחקיקה שתעקוף את הכרעת בג"ץ, אולם לא ברור להיכן יובילו ההצהרות האלו.
- ◇ **בירושלים** - ישנה מגמה ברורה ומכוונת לשבור את הסטטוס קו בעיר כדי להפכה לחילונית יותר. הדבר בא לידי ביטוי באופן מרכזי במאמצים לשנות את צביון יום השבת בירושלים.
- ◇ בתקופה האחרונה המגמה צברה תאוצה משמעותית ובזה אחר זה נפתחו עוד אתרים הפועלים בשבת ויוצרים "מרחב עירוני חילוני" (מתחם התחנה, יס פלאנט, גן העצמאות ועוד), וכן נעשים ניסיונות לפגיעה בדמות השבת בתוך השכונות (הקרנת סרטים במתנ"סים וכד'). המגמה הזו נדחפת על ידי גורמים פלורליסטיים שחברו ל"קואליציית ירו-שלם" שכל מטרתה לשנות את צביון העיר.

¹ מומלץ לצפות בדו"ח המלא שהוגש לפני הוועדה הממשלתית באתר מרכז ליב"ה - http://media.wix.com/ugd/0de898_bb50e4caa11b4e1b99a12779a4cf52bc.pdf